

A mezőgazdasági mikro-biztosítások kérdése Nyugat-Afrikában

A mezőgazdasági termelésben a termés- és jövedelembiztosítások szerepe egyre nagyobb fontosságot kap, mivel ezen keresztül lehet a gazdaságok helyzetét stabil alapokra helyezni és a termelők fizetőképességét az esetleges klimatikus vagy piaci kríziseken átívelve megtartani. A biztosítási eszközök egyelőre elsősorban Észak-Amerikában, Ázsiában és Európában terjedtek el, ám a globális élelmezés-biztonsági kihívások fényében elengedhetetlen ezek minél szélesebb körű alkalmazása az afrikai kontinensen is. Általánosságban igaz, hogy a mezőgazdasági biztosításokra a világ minden részén egyre nagyobb szerep hárul, így a bevezetéssel kapcsolatos tapasztalatok nemzetközi összevetése, cseréje minden ország gazdálkodójának csak hasznos lehet.

Franciaországban jelenleg is folyik a vita arról, milyen működő, az időjárási szélsőségek ellen biztosítani képes rendszert lehetne működtetni eredményesen, ennek alapeleme, hogy szinte mindenkinek legyen egy alapszintű biztosítása, ami viszont nem működik az állami szféra közreműködése nélkül. Nagyon fontos, hogy a gazdálkodó megértse, milyen módon alakítják a reá szabott biztosítási formulát, miként számítják ki a kártérítési összeget. Egyértelmű, hogy minél nagyobb területet lehet biztosítani, annál nagyobb hatékonysága van az indexelésen alapuló módszernek – mindezek az elvek pedig általános érvényűek más országokban és kontinenseken is. A rendszer működéséhez elengedhetetlenek a kellő mélységű szakmai ismeretek, legyen szó szakértői szintről (aminek természetesen vannak költségei), illetve az ezeket támogató technikai eszközök (pl. távérzékelési berendezések, adatfeldolgozó rendszerek). Egyértelmű, hogy nyugat-afrikai körülmények között is csak akkor lehet hatékonyan működtetni egy biztosítási rendszert, ha ehhez a megfelelő anyagi háttérrel valamilyen formában biztosítani lehet – a technikai feltételek ebből a szempontból másodlagosak.

A [FARM](#) alapítvány (*Fondation pour l'agriculture et la ruralité dans le monde*) szervezésében került sor a párizsi nemzetközi mezőgazdasági kiállítás alatt arra a kollokviumra, aminek témája a nyugat-afrikai mezőgazdasági mikro-biztosítási rendszer kialakításának és működtetésének esélyei voltak. Ahogy az a bevezetőben elhangzott, a francia és az afrikai mezőgazdaság között, legalábbis biztosítási szempontból, számos közös vonás van:

- klimatikus szélsőségek,
- az árak hektikus ingadozása,
- elengedhetetlen a gazdaságok életképességének, fönntarthatóságának biztosítása,
- a biztosítások magas díja,
- jelentős arányban vannak nem biztosítottak,
- a kríziskezelés magas költsége,
- a költségvetés és a magánszféra együttműködésének szükségessége, biztosítók, viszontbiztosítók, szakmai szervezetek szerepe.

Nemzetközi összehasonlításban a mezőgazdasági biztosítási piac több mint fele Észak-Amerikához köthető, az összes biztosítási díj 55%-a ide kötődik, Ázsia 22%-kal, Európa 18%-kal részesedik, Afrikára csupán 0,5% jut, noha itt található a megművelt földek közel egyötöde. Nyugat-Afrikából csupán néhány „bátortalan” kezdeményezés ismert, ilyen pl. a [Nigeria Agricultural Insurance Scheme](#), az [Assurance mutuelle agricole du Bénin](#), a szenegáli nemzeti mezőgazdasági biztosító ([CNAAS](#)), stb. Általában igaz, hogy a biztosítási piacon ebben a térségben nagyon sok szereplő ismert, ami nem feltétlenül könnyíti meg a rendszer érdemi elindítását. A szakértők szerint a térségben nem a klasszikus, egyéni adatokon alapuló

biztosításnak volna érdemi szerepe, hanem az index-alapúnak (*assurance indicelle*), azaz ahol a kártérítést bizonyos referencia-értékek (pl. csapadék, hőmérséklet, stb.) változásához igazítják. A tapasztalatok szerint viszont igen kevés kultúrát lehet ilyen formában biztosítani, alacsony a biztosítottak száma, általában pedig kevésbé bevett gyakorlat a mezőgazdasági biztosítások megkötése. Ennek okai számosak, a magas biztosítási díjaktól az indexelés nem kellő megalapozottságán át a személyes bizalom hiányáig sokféle okot föl lehet sorolni.

A rendszert mindenképpen vonzóbbá, a helyi igényekhez és adottságokhoz sokkal jobban illeszkedővé kell tenni, ennek vannak tisztán technikai (meteorológiai állomások, drónok, stb.), valamint emberi és gazdasági föltételei is. Ez utóbbiak közé tartozik, hogy a kínálatot a kereslethez kell igazítani, valamint csökkenteni kell a biztosítási rendszer működtetési költségeit akár a hozzáférés egyszerűsítésével (mobil telefónia), akár kapcsolt szolgáltatásokkal (hitel, termelőeszköz-juttatás, szaktanácsadás). A jelenlegi helyzet azonban egyértelműen mutatja, hogy érdemi állami szerepvállalás – legalább viszontbiztosítás szintjén vagy részleges díjtvállalással – nélkül nem indítható be kellően széles körben a mikro-biztosítások rendszere. Elengedhetetlen annak számbavétele is az esetleges állami szerepvállalás tervezésekor, hogy mibe kerül az adott országnak az, ha a gazdálkodók és a termőterület adott hányada **nincs** biztosítva? Természetesen a biztosítás sem „csodaszer”, elengedhetetlen a kríziskezelésre irányuló globális stratégia kidolgozása, létezése, aminek részét képezi a már említett, a biztosítás hiányából eredő veszteségek beszámítása, valamint a kríziskezelés állami politikai szintre emelése. A tapasztalatok mindenképpen azt mutatják, hogy ahol Afrikában sikerült elindítani a biztosítási rendszert, ott egyértelműen és gyors ütemben növelni lehetett a mezőgazdasági termelés hatékonyságát, intenzivitását. A kollokviumon hozzászóló afrikai termelők ugyanezt húzták alá – saját tapasztalataik szerint a mezőgazdasági mikro-biztosításokkal valóban csökkenthető a termelők klimatikus szélsőségekkel szembeni kitettsége, káresemény után is fönntartható a gazdaságok működőképessége és hitelképessége. Ahogy Amadou Ndiaye, a CNAAS (Szenegál) vezérigazgatója fogalmazott, a szenegáli politikai döntések értelmében mikro-biztosításról akkor lehet beszélni, ha az éves biztosítási díj nem haladja meg a 65 eurót. A rendszer három éve indult, a kezdeti kétezer biztosítottról mára már 15 ezerre nőtt az ilyen gazdák száma. A leggyakoribb kultúra a biztosítási rendszerben a földimogyoró és a kukorica.

A kártérítés kifizetésének alapját elméletileg a különböző – általában időjárás- – adatok alapján készített modellek jelentik, ami „normál” mezőgazdasági körülmények között megbízhatóan működik, ám az afrikai kistuldaságok esetében a termésvesztést nagyon sok más tényező is okozhatja, így a termelők szerint egyelőre önmagában nem alkalmazható az indexáláson alapuló biztosítás. Mindenképpen figyelembe kell venni azt is, hogy a klimatikus értékek kis távolságokon belül is nagyon komoly különbséget mutathatnak, azaz lehet, hogy a nagyobb léptékre készített modell alapján nincs termés kiesés, a valóságban viszont igen. A CNAAS igazgatója viszont aláhúzta: ha egyszer a gazdákat sikerült meggyőzni a biztosítás fontosságáról és azok megtapasztalták annak előnyeit, maguk is készek lesznek érdemben közreműködni a rendszer hatékonyságának növelésében. Megjegyezte, a biztosítási rendszer kiterjesztéséhez érdemes lenne összekötni a termelőeszközökhöz adott állami támogatásokra való jogosultságot és a biztosítást előírva, hogy aki ilyen támogatást kap, kössön biztosítást is, ám ez Szenegálban is komoly politikai vita tárgya.

Somogyi Norbert, Párizs